

Madlaina Peer è nova suprastanta da la Quarta Lingua. Giovanni Netzer ha referì davart il teater a Riom.

FOTO C. CADRUVI

Netzer ha fatg mirveglias per il teater professiunal a Riom

■ (anr/vi) Giovanni Netzer ha impresiunà ils commembers da la Quarta Lingua cun ses curaschi da metter en pe in teater professiunal a Riom. Per il solit vegn dumandà pauc u nagut suenter in referat. Il mardi saira èsi stà il cuntrari. Ils commembers da la Quarta Lingua han tschentà ina dumonda suenter l'autra a Giovanni Netzer. El ha raquintà suenter la radunanza generala dal project «origen» che ha per mira da porscher teater professiunal en il castè da Riom.

A Turitg cun sia gronda aglomeraziun saja quai normal da vulair far teater professiunal. Ma en Surses, ina vallada cun 2000 abitants, nua ch'i na dovra en sazez nagin teater professiunal, saja quai forsa in'idea sturna. E tuttina: «Igl è in lieu, nua ch'i fa gust d'empruvar or insatge uschia», ha Netzer ditg. Gist pervi da la situaziun speziala: A Bivio vegn gia discurrì talian, ed en il nord tudestg.

Teater il 1744

L'entschatta da ses referat ha Netzer fatg in pitschen excurs en l'istorgia. En sia lavur da doctorat ha el examinà dramas rumantschs dal 18avel tschientaner. Ils emprims dramas sajan vegnids scrits u translats en l'Engiadin'Ota durant la refurmaziun.

Cun la cunterrefurmaziun hajan er las regiuns catolicas cumenzà a s'interessar per il teater. En la claustra da Mustér sa-

ja vegnì dal 1744 il toc davart Placidus e Sigisbert. Ins haja manà si el en trais linguas: l'emprim act per talian, il segund per tudestg ed il terz per rumantsch.

Radund 3000 personas – er da la Svizra centrala e glieud da lingua taliana – hajan fatg viadis strapatschans per pudair vesair quest teater. Il teater haja cuzzà in entir di. Durant las pausas vegniva anc dà in teater latin davart l'unfrenda dad Isaac.

Netzer ha er fatg attent ch'ìls teaters da quel temp n'erian betg uschè perfetgs. Uschia haja per exempel il giugadur da Placidus betg sa fatg en a la fin dal giu ch'ins haja gia stgavazzà el. El saja simpla restà vinavant en pe sin tribuna.

Linguas sco element dramaturgic

En ils teaters che Netzer inscenescha ozendi en il chastè da Riom vegnan er discurridas pliras linguas, dentant betg per ch'il public chapeschia meglier il cuntegn sco pli baud si Mustér. «La plurilinguitad vegn duvrada sco element dramaturgic», ha Netzer explitgà. Uschia ha Netzer laschà pledar tudestg ils spierts da l'aria en il toc da Shakespeare. Las creatiras da la terra tschantschavan talian e la glieud da la curt da Milaun e Neapel discurriva surmiran e sursilvan.

Questa variaziun da linguas correspundia er a la realitad rumantscha. En Svizra discurren ins savens dal «Röstigraben» e dettia gronda paisa a quest cunfin

linguistic. En il Grischun existian perencunter plirs da quests foss sco il «Röstigraben». Ma per cletg na fetschian ins betg stim uschè fitg da quests cunfins.

Gist en quel connex haja er il teater rumantsch – pli baud sco er oz – ina funcziun speziala: numnadamain da bajegiar punts sur quests foss e cunfins linguistics ora.

Madlaina Peer è nova suprastanta

La radunanza generala da la Quarta Lingua (QL) ha gì lieu il mardi saira en il bistro da la NZZ a Turitg. Ils commembers han elegì Madlaina Peer sco nova suprastanta. Ella è creschida si a Winterthur, discurre vallader e lavura sco costumista per differents teaters.

Il president Anton Killias ha fatg attent en ses rapport annual 2006 che la QL saja londervi da realisar cun giuvens auturs ed auturas il project «Il quadern». Pli navant saja la QL er en discussiun cun la citad da Turitg per evaluar pussaivladads d'instradar curs da rumantsch per uffants da lingua rumantscha.